

за основними видами податкових ризиків.

Дотримання податкових процедур допомагає платнику податків постійно контролювати свій податковий стан і запобігати порушенням. Це також дозволяє платникам податків адаптуватися до змін в законодавстві, що впливає на її ефективність, репутацію і можливість законно оптимізувати податки та досягати своїх цілей.

Отже, податковий комплаєнс є невід'ємною частиною економічної безпеки. Його дотримання сприяє стабільності державних фінансів, зменшенню ризиків для підприємств, боротьбі з тіньовою економікою та корупцією, а також покращенню інвестиційного клімату.

1. Касьяненко Л.М. Податково-правове стимулювання розвитку економіки. Фінансова безпека України: сучасний стан правового регулювання та перспективи розвитку: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої науковій школі заслуженого юриста України, професора, д.ю.н. Віктора Тарасовича Білоуса. м. Ірпінь, 26.10.2022. Ірпінь, 2023. С. 112-117. URL: <https://api-ir.dpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e35037fa-5b3e-4daa-95b2cb14a93e0211/content>.

2. Про реалізацію експериментального проекту щодо функціонування системи управління податковими ризиками (комплаєнс-ризиками) в Державній податковій службі: постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 року №854. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/854-2024-%D0%BF#Text>.

3. Податковий комплаєнс – чому це важливо? URL: https://biz.ligazakon.net/analitics/230337_podatkovi-komplans-v-kompan---chomu-tse-vazhlivo.

Надія ФІСУНЕНКО

доцент кафедри
соціально-економічних дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
кандидат економічних наук, доцент
<https://orcid.org/0000-0003-3985-7813>

АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ДЛЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РИНКУ ТОВАРІВ

Фінансово-економічна безпека є визначальним фактором стійкості та конкурентоспроможності підприємств в сучасних ринкових відносинах. У сучасному глобалізованому середовищі, де зміни відбуваються стрімко, компанії стикаються з численними загрозами та ризиками, що можуть вплинути на їх фінансову стабільність і довготривале функціонування. Фінансово-економічна безпека передбачає захист бізнесу від внутрішніх і зовнішніх загроз, здатних спричинити фінансові втрати чи дестабілізувати діяльність. Вона охоплює оцінку ризиків, аналіз зовнішнього середовища та розробку стратегій управління для забезпечення стійкого розвитку підприємства.

Забезпечення фінансово-економічної безпеки відіграє провідну роль у:

- підтримці конкурентоспроможності – допомагає підприємствам утримувати свої ринкові позиції;
- забезпеченні інвестиційної привабливості – фінансова стабільність сприяє залученню інвесторів;
- підвищенні операційної ефективності – сприяє оптимізації бізнес-процесів [3, с. 112].

Фінансово-економічна безпека підприємств є визначальним чинником їх успішної діяльності. У сучасних реаліях компанії стикаються з численними загрозами та ризиками, що можуть негативно позначитися на фінансових результатах, репутації та конкурентних перевагах. Усвідомлення основних ризиків та загроз дає змогу підприємствам своєчасно впроваджувати заходи з їх мінімізації, забезпечуючи стійкий розвиток (табл. 1).

Таблиця 1

Основні загрози для фінансово-економічної безпеки

Тип загрози	Характеристика загрози	Потенційні наслідки
Економічні	Макроекономічні фактори, такі як інфляція, нестабільність валютного ринку, коливання відсоткових ставок, кризи в економіці	Зниження купівельної спроможності споживачів, збільшення витрат на сировину, логістику, зарплати та кредитні зобов'язання
Політичні	Політична нестабільність, зміни в податковій та регуляторній політиці, введення санкцій, торговельні обмеження	Ризик націоналізації, зміни в умовах ведення бізнесу, необхідність перегляду бізнес-стратегії, підвищені витрати на відповідність новим нормам
Соціальні	Зміни у споживчих вподобаннях, демографічні зрушення, зростання соціальної відповідальності бізнесу, рівень безробіття	Зміна попиту на товари та послуги, необхідність адаптації продуктового асортименту, зміни в підходах до маркетингу та комунікацій
Конкурентні	Поява нових компаній на ринку, агресивні цінові війни, впровадження інновацій конкурентами, зміна попиту на товари й послуги	Втрата частки ринку, необхідність перегляду бізнес-моделі, зниження прибутковості, витрати на маркетинг та оновлення продукції
Технологічні	Стрімкий розвиток технологій, застарівання існуючих технологічних рішень, загрози кібербезпеки	Витрати на модернізацію виробництва, загроза витоку конфіденційних даних, необхідність у постійному оновленні програмного забезпечення

*Джерело: побудовано на основі [1, с. 14]

У сучасних умовах підприємства функціонують в нестабільному середовищі, що супроводжується різними загрозами, які можуть суттєво вплинути на їх фінансовий стан та операційну діяльність. Розуміння цих загроз дає змогу вчасно вживати заходи для їх мінімізації та розробляти стратегії адаптації. Розглянемо основні типи загроз, їх характеристики та можливі наслідки для підприємств.

Основні загрози для фінансово-економічної безпеки підприємств на сучасному ринку товарів і послуг є багатограними та можуть мати значний вплив на їхню діяльність. Для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності компаніям необхідно усвідомлювати ці ризики та впроваджувати ефективні стратегії їхнього зниження. Економічні загрози, зокрема фінансові кризи та інфляція, можуть істотно дестабілізувати бізнес:

- фінансові кризи спричиняють скорочення споживчого попиту, коливання валютних курсів і загальну ринкову нестабільність;
- інфляційні процеси знижують купівельну спроможність населення, що ускладнює прогнозування витрат і довгострокове планування підприємств [6, с. 143].

Політичні чинники можуть суттєво впливати на діяльність бізнесу:

- зміни в законодавстві нерідко вимагають перегляду стратегій розвитку та додаткових фінансових витрат;
- політична нестабільність спричиняє невизначеність на ринку, що може знижувати рівень інвестиційної активності та уповільнювати економічний розвиток.

Соціальні трансформації, зокрема зміни у поведінці споживачів, також становлять потенційні ризики:

- зміна споживчих вподобань може призвести до різкого зменшення попиту на окремі товари чи послуги;
- активізація соціальних рухів може впливати на імідж компаній, спричиняти громадські бойкоти та змушувати підприємства адаптовувати маркетингові стратегії.

Технологічний розвиток також формує нові виклики для бізнесу:

- кіберзагрози можуть спричинити витік конфіденційної інформації, що підриває довіру клієнтів і партнерів;
- стрімкий прогрес у сфері технологій змушує компанії регулярно інвестувати в оновлення обладнання та програмного забезпечення, щоб залишатися конкурентоспроможними [5, с. 49].

Підприємства стикаються з різними видами ризиків, які можуть впливати на їхню діяльність, фінансову стійкість і репутацію. Розуміння цих ризиків та їх наслідків дає змогу компаніям розробляти ефективні стратегії управління й уникати значних втрат (табл. 2).

Основні ризики, з якими стикаються підприємства на ринках товарів і послуг,

можуть суттєво вплинути на їхню фінансову стабільність. Тому важливо здійснювати систематичний аналіз ризиків та впроваджувати ефективні заходи для їх зниження.

Таблиця 2

Основні ризики для фінансово-економічної безпеки

Тип ризику	Характеристика ризику	Потенційні наслідки
Фінансові	Нестабільність банківського кредитування, підвищення відсоткових ставок, зростання боргового навантаження, нестабільність валютного ринку	Зниження ліквідності, проблеми з виплатами за кредитами, ризик дефолту, банкрутство
Операційні	Перебої у ланцюгах постачання, технічні несправності, неефективні бізнес-процеси, збої у виробництві, людський фактор	Зниження продуктивності, затримки у виконанні замовлень, зростання витрат на виробництво, втрати доходу
Ризики репутації	Негативні відгуки, публічні скандали, етичні порушення, невдалі маркетингові кампанії, витоки конфіденційної інформації	Втрата клієнтів, зниження довіри до бренду, падіння продажів, зменшення ринкової вартості компанії
Ризики відповідності (комплаєнс-ризика)	Недотримання законодавчих вимог, порушення податкового та трудового законодавства, невідповідність стандартам якості	Високі штрафи, судові позови, репутаційні збитки, ризик припинення діяльності

*Джерело: побудовано на основі [1, с. 14]

Фінансові ризики охоплюють:

- по-перше, кредитні ризики, що виникають у випадку неплатоспроможності контрагентів, що може призвести до касових розривів і фінансових втрат;
- по-друге, валютні ризики, пов'язані з коливаннями обмінних курсів, які безпосередньо впливають на витрати підприємств, що займаються імпортом або експортом продукції. Наприклад, різке знецінення національної валюти може значно збільшити собівартість імпортованої сировини.

Операційні ризики є наслідком внутрішніх управлінських та виробничих процесів, які розкриваються через:

- неефективні управлінські рішення можуть призвести до збитковості, втрати конкурентних переваг та зниження продуктивності;
- збої у виробництві, спричинені поломками обладнання або проблемами в ланцюгах постачання, можуть призвести до зупинки виробництва та суттєвого зростання витрат.

У свою чергу, репутаційні ризики можуть мати тривалий негативний вплив на діяльність компанії через негативну інформацію в засобах масової інформації та соціальних мережах, здатні знизити рівень довіри споживачів, що, своєю чергою, може призвести до скорочення продажів та фінансових втрат. Наприклад, публічний скандал або звинувачення у використанні неякісної сировини можуть суттєво нашкодити іміджу бренду [2, с. 341].

Отже, системний підхід до управління ризиками допомагає підприємствам зменшувати негативні наслідки, підвищувати стійкість до змін у ринковому середовищі та забезпечувати довгострокову стабільність.

Водночас необхідно окреслити адаптацію підприємств до змін у зовнішньому середовищі. Розробка ефективних стратегій адаптації до динамічних змін у зовнішньому середовищі є ключовим фактором зменшення впливу загроз на бізнес. Для цього необхідно здійснювати системний моніторинг економічних, політичних, соціальних та технологічних чинників, що впливають на діяльність підприємств. Регулярний аналіз цих факторів допомагає виявляти потенційні ризики та формувати превентивні заходи для їх мінімізації.

Основними напрямками підвищення фінансово-економічної безпеки є:

по-перше, впровадження системи управління ризиками. Застосування сучасних методів аналізу ризиків дозволяє виявляти загрози на ранніх стадіях і розробляти ефективні механізми їх нейтралізації:

- по-перше, прогнозування валютних коливань дає змогу підприємствам заздалегідь хеджувати фінансові ризики та мінімізувати втрати;
- по-друге, інвестиції в кібербезпеку та захист даних. У сучасному цифровому середовищі кіберзагрози стають серйозним викликом для бізнесу. Впровадження передових технологій безпеки, зокрема багаторівневої аутентифікації, шифрування даних та постійного моніторингу інформаційних систем, допомагає мінімізувати ризики витоку конфіденційної інформації та кібератак;

– по-третє, автоматизація та цифрова трансформація бізнес-процесів. Використання інноваційних технологій та цифрових рішень сприяє підвищенню ефективності операційної діяльності. Наприклад, впровадження ERP-систем дозволяє оптимізувати управління ресурсами, покращити контроль фінансових потоків та знизити витрати на логістику та виробництво;

– по-четверте, гнучкість стратегічного планування. Підприємства, які швидко адаптуються до змін у макроекономічному середовищі, мають вищі шанси на збереження конкурентних позицій. Використання сценарного планування дозволяє бізнесу підготуватися до різних варіантів розвитку подій і швидко реагувати на кризові ситуації, такі як зростання інфляції чи зміни в податковому законодавстві.

Фінансово-економічна безпека є одним із першочергових елементів стабільного розвитку підприємств на ринках товарів і послуг. Усвідомлення основних загроз та їх потенційного впливу дозволяє бізнесу розробляти ефективні стратегії мінімізації ризиків, підвищуючи його стійкість до зовнішніх викликів.

У сучасних умовах, коли макроекономічна ситуація, законодавче поле та споживчі тенденції змінюються надзвичайно швидко, підприємства повинні постійно адаптувати свої бізнес-моделі. Лише завдяки проактивному управлінню ризиками, цифровій трансформації та стратегічному плануванню компанії можуть зберегти свою конкурентоспроможність та забезпечувати сталий розвиток у довгостроковій перспективі [4].

Таким чином, загрози та ризики для фінансово-економічної безпеки підприємств на ринках товарів і послуг є багатоаспектними та динамічними. Вони можуть мати як короткостроковий, так і довгостроковий вплив на діяльність компаній, створюючи виклики для їхньої стійкості та конкурентоспроможності.

Для забезпечення стабільного функціонування підприємств необхідно своєчасно ідентифікувати та аналізувати потенційні ризики, оцінювати їх ймовірний вплив і впроваджувати ефективні заходи управління.

Одним із ключових інструментів зменшення загроз є системи управління ризиками, які дозволяють не лише мінімізувати потенційні втрати, а й своєчасно адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Впровадження таких систем сприяє:

- розробці превентивних стратегій, які дозволяють бізнесу підготуватися до можливих викликів;
- підвищенню гнучкості підприємства, що дає змогу швидко реагувати на ринкові зміни;
- використанню нових можливостей, зокрема завдяки інноваціям та цифровій трансформації.

Зрештою, управління ризиками має бути не лише засобом захисту від загроз, а й інструментом для зростання та розвитку підприємства в умовах жорсткої конкуренції. Поєднання аналізу ризиків, стратегічного планування та впровадження сучасних технологій дозволить компаніям забезпечити фінансово-економічну безпеку та досягати довгострокового успіху.

1. Небава М. І., Міронова Ю. В. Економічна безпека підприємства: навч. посібник. Вінниця : ВНТУ. 2017. 73 с.

2. Бабінська С. Я. Обліково-аналітична інформація – важливий елемент інформаційного забезпечення фінансово-господарської діяльності підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 5 (16). С. 340-344.

3. Власюк О. С. Актуальні проблеми фінансової безпеки України в умовах посткризової трансформації: монографія. К. : НІСД, 2014. 432 с.

4. Гринкевич С., Когут М., Станкевич М. Еволюція теоретичних концепцій економічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50.

5. Євдокимов В. В. Вплив військових конфліктів на національні економіки країн постсоціалістичного простору. *Бізнес Інформ*. 2017. № 4. С. 48-54.

6. Коробцова Д. В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 141–146.